

Vymezování územního systému ekologické stability (dále ÚSES) dle metodiky

*Ing. Eliška Zimová
Ing. Darek Lacina*

Zákonný rámec pro vymezení a projektování ÚSES

Zákon č. 114/92 Sb. v platném znění

- Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů

- Vyhláška č. 501/2006 Sb. o obecných požadavcích na využívání území
- Vyhláška č. 502/2006 Sb. o územně analytických podkladech, územně plánovací dokumentaci a způsobu evidence územně plánovací činnosti

Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů.

- Vyhláška č. 13/2014 Sb. o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitostech návrhu pozemkových úprav

Vymezení a hodnocení územního systému ekologické stability krajiny – Vyhláška č. 395/1992 Sb.

- biocentrum je biotop nebo soubor biotopů v krajině, který svým stavem a velikostí umožňuje trvalou existenci přirozeného či pozměněného, avšak přírodě blízkého ekosystému
- biokoridor je území, které neumožňuje rozhodující části organismů trvalou dlouhodobou existenci, avšak umožňuje jejich migraci mezi biocentry a tím vytváří z oddělených biocenter síť
- vymezení místního, regionálního i nadregionálního systému ekologické stability stanoví orgány ochrany přírody v plánu systému ekologické stability.

Principy pro vymezení ÚSES

1. princip rozmanitosti potenciálních ekosystémů
2. princip prostorových vztahů potenciálních ekosystémů
3. princip nezbytných prostorových parametrů
4. princip aktuálního stavu krajiny
5. princip společenských limitů a záměrů

Nové:

1. Princip celkové koncepce (větve ÚSES)
2. Princip přiměřené konzervativnosti.

Plán systému ekologické stability obsahuje:

- mapový zákres existujících a navržených biocenter a biokoridorů s vyznačením zvláště chráněných částí přírody
- tabulkovou a popisnou část

Plán systému ekologické stability je podkladem pro projekty systému ekologické stability, provádění pozemkových úprav, pro zpracování územně plánovací dokumentace, pro lesní hospodářské plány a pro vodohospodářské a jiné dokumenty ochrany a obnovy krajiny.

Zpracování plánu systému ekologické stability provádějí odborně způsobilé osoby.

Projekty systému ekologické stability

- projekty k vytváření systému ekologické stability jsou souborem přírodovědné, technické, ekonomické, organizační a majetkoprávní dokumentace
- projekty jsou nezbytným podkladem zejména k provádění pozemkových úprav
- podkladem pro zpracování projektu je schválená územně plánovací dokumentace nebo plán systému ekologické stability.
- zpracování projektů provádějí odborně způsobilé osoby

Zákonné předpoklady k vymezení ÚSES

Na základě zákona č. 360/1992 Sb., o výkonu povolání autorizovaných architektů a o výkonu povolání autorizovaných inženýrů a techniků činných ve výstavbě, je oprávněna osoba, které byla udělena specifická autorizace k projektování ÚSES.

Rukověť' projektanta místního územního systému ekologické stability 1995 (aktualizovaná verze 2009)

- Přírodovědná východiska ÚSES
- Společenská východiska ÚSES
- Východiska prostorově funkční optimalizace ÚSES
- Metodika vymezení místního ÚSES
- Metodické principy realizace – projekty ÚSES
- Definice pojmů pro potřeby metodiky projektování místního ÚSES
- Přílohy

Od dubna 2017 již nová Metodika, ale uspořádání obdobné.

Co už máme

- Mapa STG (vyhodnocené přírodní podmínky)
- Kostra ekologické stability (mapování krajiny, ZCHÚ, biotopy, registrované VKP, EVSK)
- Dokumentace vyšších úrovní – ÚTP, ZÚR, ÚAP
- Návaznosti na sousedící území – územní plány, plány ÚSES
- Základní návrh skladebných částí ÚSES v řešeném území

Skladebné části ÚSES mají v krajině funkci biocenter, biokoridorů nebo interakčních prvků; podle biogeografického významu mohou mít význam místní (lokální), regionální až nadregionální.

Biocentrum (centrum biotické diverzity) je skladebnou částí ÚSES, která je, nebo cílově má být tvořena ekologicky významným segmentem krajiny, který svou velikostí a stavem ekologických podmínek umožňuje trvalou existenci druhů i společenstev přirozeného genofondu krajiny. Jedná se o biotop nebo soubor biotopů, který svým stavem a velikostí umožňuje trvalou existenci přirozeného či pozměněného, avšak přírodě blízkého ekosystému (vyhl. MŽP ČR č. 395/92).

Biocentra členíme

- **podle funkčnosti**
 - existující (funkční, částečné funkční, málo funkční)
 - částečně existující (nedostatečně funkční)
 - chybějící (nefunkční)
- **podle vzniku a vývoje ekosystémů**
 - přírodní
 - antropicky podmíněná
- **podle reprezentativnosti**
 - reprezentativní
 - unikátní
- **podle rozmanitosti ekotopů**
 - homogenní
 - heterogenní
- **podle rozmanitosti současných biocenóz**
 - jednoduchá
 - kombinovaná
- **podle typu formace**
 - lesní
 - křovinná
 - travinná
 - mokřadní
 - vodní
 - skalní
 - ostatní
- **podle geoekologických vazeb**
 - konektivní
 - izolovaná
- **podle biogeografické polohy**
 - centrální
 - kontaktní

Biokoridor (biotický koridor) je skladebnou částí ÚSES, která je, nebo cílově má být tvořena ekologicky významným segmentem krajiny, který propojuje biocentra a umožňuje a podporuje migraci, šíření a vzájemné kontakty organismů.

Funkce a význam biokoridorů se odvíjí od biocenter, která spojují. Biokoridory členíme obdobně jako biocentra podle funkčnosti, vzniku a vývoje ekosystémů, rozmanitosti biocenóz a podle typu formace:

podle funkčnosti

- existující (optimálně funkční, částečně funkční, málo funkční)
- částečně existující (nedostatečně funkční)
- chybějící (nefunkční)

podle vzniku a vývoje ekosystémů

- přírodní
- antropogenně podmíněné

podle rozmanitosti ekotopů

- homogenní
- heterogenní

podle rozmanitosti současných biocenóz

- jednoduché
- kombinované

podle typu formace

- vodní a mokřadní
- lesní
- travinné
- křovinné
- ekotonové

Biokoridory je dále nutno členit:

podle konektivity

- souvislé
- přerušované

podle podobnosti spojovaných biocenter

- modální
- kontrastní

Kromě biocenter a biokoridorů jsou základními skladebnými částmi ÚSES na lokální úrovni i interakční prvky.

- interakční prvky jsou ekologicky významné krajinné prvky a ekologicky významná liniová společenstva, vytvářející existenční podmínky rostlinám a živočichům, významně ovlivňujícím fungování ekosystémů kulturní krajiny
- v místním územním systému ekologické stability zprostředkovávají interakční prvky příznivé působení biocenter a biokoridorů na okolní, ekologicky méně stabilní krajinu
- interakční prvky jsou součástí ekologické niky různých druhů organismů, které jsou zapojeny do potravních řetězců i okolních, ekologicky méně stabilních společenstev
- přispívají ke vzniku bohatší a rozmanitější sítě potravních vazeb v kulturní krajině. Tím podmiňují vznik regulačních mechanismů, zvyšujících ekologickou stabilitu krajiny
- v interakčních prvcích nacházejí prostředí pro život např. opylovači kulturních rostlin a predátoři, omezující hustotu populací škůdců zemědělských i lesních kultur

Prostorové a funkční parametry ÚSES

Jednou z podmínek zabezpečení funkčnosti základních skladebných částí ÚSES (a tedy i systému jako celku) je dodržení jejich limitujících prostorových parametrů.

- v případě biocenter je limitujícím parametrem minimální potřebná výměra
- v případě biokoridorů jsou limitujícími parametry maximální přípustná délka a minimální potřebná šířka
- interakční prvky žádné limitující parametry stanoveny nemají